

Vårdhygienisk egenkontroll (VEK)

- Verktyg för strukturerat ledningsarbete inom kommunal vård och omsorg

För verksamheter som bedriver hälso- och sjukvård samt insats korttidsplats för vuxna och särskilda boendeformer enligt SoL och LSS

Att förebygga vårdrelaterade infektioner och smittspridning i vård och omsorg är en viktig del i kvalitets- och säkerhetsarbetet. Linjechefen ansvarar för kontroll och uppföljning. Checklistan för Vårdhygienisk egenkontroll är ett hjälpmedel för strukturerad genomgång av verksamheten.

Egenkontrollen omfattar checklista och handlingsplan och kan användas som en del i ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9). I förbättringsarbete ska relevanta personalkategorier vara delaktiga.

Genomgående används begreppen vårdtagare och personal (här omfattas även studenter), linjechef avser verksamhetens ledning/chef. Med direkt vård- och omsorgsarbete avses arbete i kontakt med vårdtagare. Med indirekt vård- och omsorgsarbete avses arbete med material eller lokaler som används i vård- och omsorgsarbete till exempel tvätthantering och städning. Där det finns särskild detaljkunskap hänvisas till styrande dokument. Vårdhygieniska riktlinjer/rutiner finns även hos den vårdhygieniska enheten.

Genomförande

- Linjechef ansvarar för genomförandet förslagsvis tillsammans med omvårdnadspersonal och sjuksköterska i verksamheten.
- Gå gemensamt igenom och reflektera kring varje punkt. Använd den vägledande texten som förtydligar vad som ska vara uppfyllt för att svara ja.
- Utifrån nej-svar skapas handlingsplan.
- Det finns möjlighet till lokala tillägg under avsnitt 4.
- Vid oklarheter och behov av stöd, kontakta regionens vårdhygieniska enhet.

Checklista och vägledning för vårdhygienisk egenkontroll

För verksamheter som bedriver hälso- och sjukvård samt insats korttidsplats för vuxna och särskilda boendeformer enligt SoL och LSS

Enhet/verksamhet: _____ Datum: _____

Deltagare: _____

Linjeförordning: _____

1	Övergripande förutsättningar för smittförebyggande arbete	Ja	Nej
1.1	<p>Systematiskt arbetssätt finns för att säkerställa god hygienisk standard</p> <p>Linjeförordning ansvarar för att det finns ett systematiskt arbetssätt för att säkerställa god hygienisk standard på enheten som minst omfattar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • regelbunden vårdhygienisk egenkontroll (checklista och handlingsplan) förslagsvis årligen • utvärdering av egenkontroll och vidtagna åtgärder • återkoppling och information till personal. <p>Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9), SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete, omr 6.</p>	☐	☐
1.2	<p>Vårdhygieniska riktlinjer och rutiner är kända och följs av alla personalkategorier</p> <p>Tydliga informationsvägar finns för att göra vårdhygieniska riktlinjer och rutiner tillgängliga och kända för all personal som vistas på enheten. Till exempel lokala rutiner, riktlinjer från vårdhygienisk enhet, Vårdhandboken eller föreskrifter som berör vårdhygien.</p> <p>SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete, omr 2.</p>	☐	☐
1.3	<p>Person med definierat ansvarsområde vårdhygien finns på enheten, till exempel hygienombud</p> <p>Utsedd person med ansvar att hålla sig uppdaterad inom ämnet vårdhygien finns. Uppdrag och mandat är tydligt, med skriftlig uppdragsbeskrivning. Finns ingen utsedd person faller detta uppdrag på linjeförordning.</p>	☐	☐
1.4	<p>Utbildning i basala hygienrutiner, klädregler och smittförebyggande åtgärder ges till all ny personal på enheten</p> <p>Skriftlig rutin finns som beskriver när utbildning ges och av vem. Utbildningen innefattar att förebygga och förhindra smitta och smittspridning i verksamheten samt basala hygienrutiner och klädregler. Den utformas på ett sådant sätt att personal kan omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.</p> <p>Smittorisker (AFS 2018:4), 6 § HSLF-FS 2022:44 (SoL, LSS), SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete, omr 3.</p>	☐	☐
1.5	<p>Återkommande utbildning i basala hygienrutiner, klädregler och smittförebyggande åtgärder ges till all personal på enheten</p> <p>Skriftlig rutin finns för återkommande utbildning, förslagsvis årligen, som innefattar att förebygga och förhindra smitta och smittspridning i verksamheten samt basala hygienrutiner och klädregler. Utbildningen utformas på ett sådant sätt att personal kan omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.</p> <p>Smittorisker (AFS 2018:4), 6 § HSLF-FS 2022:44 (SoL, LSS), SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete, omr 3.</p>	☐	☐
1.6	<p>Linjeförordning, omvårdnadspersonal och sjuksköterska har ett aktivt samarbete inom området vårdhygien</p> <p>Det finns en tydlig ansvarsfördelning och planering av verksamhetens hygienarbete. Regelbundna samarbetsmöten finns. Ett aktivt samarbete är grundläggande för god vårdhygienisk standard.</p>	☐	☐
1.7	<p>Mätningar avseende följsamhet till basala hygienrutiner och klädregler sker regelbundet</p> <p>Observationer eller självskattning genomförs i den omfattning som krävs för att säkra verksamhetens kvalitet.</p>	☐	☐

1.8	Resultatet från mätningarna analyseras, åtgärder vidtas, återkopplas och följs upp <i>Rutin finns för analys, åtgärd, återkoppling till personal och chefer samt uppföljning av resultat.</i>	☐	☐
1.9	Rutin finns för att förebygga och förhindra smitta och smittspridning i verksamheten <i>Rutin finns för hur smitta och smittspridning förebyggs, vem som ansvarar för åtgärder, vägar för information och kommunikation samt hur samverkan sker med hälso- och sjukvården och andra aktörer.</i> Smittrisker (AFS 2018:4) , 3 § HSLF-FS 2022:44 (SoL, LSS), SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete , omr 1 och 2.	☐	☐
1.10	Handlingsplan finns som beskriver åtgärder vid misstanke om, eller bekräftad, smittspridning <i>Skriftlig lokal handlingsplan finns för åtgärder vid misstanke om, eller bekräftad, smittspridning. Av handlingsplanen framgår områden som ansvarsfördelning, bemanning, informations- och kommunikationsvägar samt samverkan med hälso- och sjukvård och andra aktörer i verksamheten.</i>	☐	☐
1.11	Tillgång till vårdhygienisk enhet finns <i>För att uppnå god hygienisk standard ska vårdgivare ha tillgång till vårdhygienisk enhet såväl i det förebyggande arbetet som vid akuta problem.</i> <i>Socialstyrelsen Tillgång till vårdhygienisk kompetens, SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete, omr 1.</i>	☐	☐
2	Basala hygienrutiner och klädregler SOSFS 2015:10 , SKR Vägledning för vårdhygieniskt arbete omr 8	Ja	Nej
2.1	All personal bär kortärmade arbetskläder i direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete <i>Arbetsklädernas ärmar är korta och slutar ovanför armbågen så att korrekt handdesinfektion av händer och underarmar kan utföras. Det gäller även eventuell undertröja.</i> Smittrisker (AFS 2018:4) , <i>Vårdhandboken Klädregler.</i>	☐	☐
2.2	Förutsättningar finns för att byta arbetskläder dagligen samt vid behov <i>Arbetskläderna tas av vid arbetsdagens slut samt byts om de blivit våta eller förorenade. Arbetskläder (överdel och byxa eller klänning) finns i tillräcklig mängd. Omklädningsrum finns.</i> <i>16 § Smittrisker (AFS 2018:4), Arbetsplatsens utformning (AFS 2020:1), Bygghälsa och vårdhygien (BoV).</i>	☐	☐
2.3	Rutin för hantering av arbetskläder finns och är känd av all personal <i>Skriftliga rutiner finns och innefattar följande:</i> <ul style="list-style-type: none"> • arbetskläder bärs endast i arbetet. Om arbetet bedrivs på flera platser får de även bäras vid färd mellan dessa • arbetskläder förvaras rent och åtskilt från andra kläder • smutsiga arbetskläder läggs direkt i avsedd tvättkorg eller liknande • arbetskläder tvättas i minst 60 grader (ej snabbprogram) och torkas i torktumlare eller torkskåp • arbetsgivaren ansvarar för hela tvättprocessen. Smittrisker (AFS 2018:4) , <i>Vårdhandboken Tvätthantering, Klädregler.</i>	☐	☐
2.4	Handdesinfektionsmedel finns lättåtkomligt där direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete utförs <i>Handdesinfektionsmedel finns:</i> <ul style="list-style-type: none"> • i vårdtagarens lägenhet/rum innanför dörr och i hygienutrymme • i förråd för rent och sterilt material • i gemensamma utrymmen såsom tvättstuga, desinfektionsrum och avdelningskök. Smittrisker (AFS 2018:4) , Bygghälsa och vårdhygien (BoV) .	☐	☐

2.5	Handdesinfektion utförs före och efter direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete <i>Handdesinfektion utförs:</i> <ul style="list-style-type: none"> ● omedelbart före och efter ett vård- eller omsorgsmoment ● före rent och efter orent arbete ● före och efter användning av handskar ● efter handtvätt. 	☐	☐
2.6	Tvättställ, flytande tvål och torkpapper finns lättåtkomligt där direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete utförs <i>Möjlighet till handtvätt finns i vårdtagarens lägenhet/rum och i verksamhetens utrymmen såsom gemensam tvättstuga eller desinfektionsrum.</i> <i>Handtvätt utförs i direkt anslutning till arbete:</i> <ul style="list-style-type: none"> ● om händerna är synligt smutsiga eller känns smutsiga ● om händerna blivit nedsmutsade med kroppsvätskor ● efter kontakt med vårdtagare som har kräkning eller diarré. <i>Arbetsgivare tillhandahåller flytande tvål och torkpapper till personal.</i> <i>9, 14 §§ Smittrisker (AFS 2018:4), Utrustningens placering Bygghälsa och vårdhygien (BoV).</i>	☐	☐
2.7	All personal i direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete har obeklädda och osmyckade händer och underarmar med hel hud <i>Händer och underarmar måste kunna desinfekteras för att förhindra smittspridning och är därför fria från armbandsur, aktivitetsarmband, smycken, bandage, förband och stödskenor. Naglarna är korta och fria från konstgjort material. Personal med infekterade sår, eksem på händer och underarmar deltar inte i vård- och omsorgsarbete.</i>	☐	☐
2.8	Handskar används vid risk för kontakt med kroppsvätskor <i>Handskar ersätter inte handdesinfektion utan används för att skydda händerna från kroppsvätskor. Handskar blir förorenade vid användning och sprider smittämnen på samma sätt som en smutsig hand. Handskar tas av direkt efter avslutat arbetsmoment.</i>	☐	☐
2.9	Engångsförkläde används när det finns risk för att arbetskläderna kommer i kontakt med kroppsvätskor och biologiskt material <i>Engångsförkläde finns där direkt och indirekt vård- och omsorgsarbete utförs. Engångsförkläde används då arbetskläderna kan förorenas, vilket kan ske vid flera olika arbetsmoment, till exempel vid hantering av smutsvätt, bäddning, hjälp med vårdtagarens personliga hygien och sårvård.</i>	☐	☐
2.10	Vårdtagare informeras om vikten av handhygien, hjälp erbjuds vid behov <i>Rutin finns att vårdtagare informeras om handhygien. Vårdtagare som inte själva kan ta ansvar för sin handhygien får hjälp efter toalettbesök, inför måltid och köksaktivitet.</i>	☐	☐
3	Andra smittförebyggande åtgärder	Ja	Nej
3.1	Riskbedömning av riskfaktorer för smittspridning hos vårdtagare görs i det dagliga arbetet och smittförebyggande åtgärder vidtas vid behov <i>Riskfaktorer för smittspridning kan vara till exempel hosta, vätskande sår, kräkning, diarré och bristande kognitiv förmåga. Smittförebyggande åtgärder som har särskild betydelse för att förhindra smittspridning:</i> <ul style="list-style-type: none"> ● vårdtagare med diarré och/eller kräkning har eget rum och egen toalett ● vårdtagare med symtom på luftvägsinfektion (hosta, snuva, halsont) vistas inte i gemensamma utrymmen ● sår är väl täckta ● personal stannar hemma vid symtom på smittsam sjukdom, exempelvis magsjuka eller luftvägsinfektion ● skyddsutrustning finns tillgänglig och används enligt rutin hos vårdtagare med riskfaktor för smittspridning ● händerna tvättas med tvål och vatten vid omvårdnad av vårdtagare med kräkning eller diarré. <i>Vårdhandboken Smitta och smittspridning, Vårdrutiner.</i>	☐	☐

3.2	<p>Punktdesinfektion utförs vid spill av kroppsvätskor <i>Små mängder</i> spill av kroppsvätskor exempelvis blod torkas upp och desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider som både har rengörande och desinfekterande effekt. <i>Större mängder</i> spill av kroppsvätskor torkas först upp med absorberande material och rengöringsmedel. Därefter används desinfektionsmedel på den rengjorda ytan. Vårdhandboken Desinfektion av ytor.</p>	☐	☐
3.3	<p>Rutin finns för rengöring av hjälpmedel samt medicinteknisk utrustning Skriftlig rutin finns avseende rengöring och desinfektion av hjälpmedel samt medicinteknisk utrustning (exempelvis duschstol, rollator, lyft och lyftskynke, blodtrycksmanschett, säng och madrass). I dessa framgår hur ofta rengöring och desinfektion utförs, med vad och av vem. Vårdhandboken Hjälpmedel vid fysiska funktionsnedsättningar, Säng och sängutrustning.</p>	☐	☐
3.4	<p>Städrutin finns för gemensamma utrymmen, vårdtagarna nära ytor och slutstädning hos vårdtagare Det finns skriftlig städinstruktion med tillhörande checklistor där det framgår:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vilka lokaler (både gemensamma på boendet och lägenheter/rum) som ingår • städmetod (arbetsflöde och städmaterial) • rengörings- och desinfektionsmedel • städfrekvens • vem som städar. <p>Ansvarsfördelning mellan städpersonal och vård- eller omsorgspersonal är klarlagd och framgår tydligt. Alla som städar inklusive lokalvårdare, har utbildning i och tillämpar basala hygienrutiner och klädregler. 16 § Smittrisker (AFS 2018:4). Verksamheten har identifierat kritiska ytor som ofta berörs med händerna, där hänsyn tas till riskfaktorer för smittspridning. Exempel på riskfaktorer för smittspridning kan vara vätskande sår, kräkning, diarré eller bristande följsamhet till handhygien. Vårdhandboken Städning, rengöring, Städning i vårdlokaler (SIV).</p>	☐	☐
3.5	<p>Rutin för säker hantering av tvätt finns Det finns kunskap om och nedskrivna rutiner kring tvätthanteringsprocessen. Rutinen innefattar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hur tvättstugan är utrustad • var och hur smutstvätt förvaras, hanteras och fraktas. <ul style="list-style-type: none"> - Smutstvätt läggs direkt i tvättkorg eller motsvarande. - Textilier som tvättas i lägre temperatur än 60 grader tvättas separat. • var och hur ren tvätt hanteras och förvaras. <ul style="list-style-type: none"> - Det finns olika ytor för att hantera ren och oren tvätt. Tvätt torkas i torktumlare eller torkskåp. Ren tvätt hanteras med desinfekterade händer på desinfekterad yta och transporteras till vårdtagarens lägenhet så snart som möjligt i ren korg eller motsvarande. <p>Vårdhandboken Tvätthantering, Lokal för tvätthantering, tvättstuga.</p>	☐	☐
3.6	<p>Sterila produkter och produkter med krav på renhet förvaras och hanteras så att renhetsgraden bibehålls Material med olika krav på renhet förvaras åtskilda. Sterila produkter och produkter med krav på renhet exempelvis förbandsmaterial och flegångsinstrument (värmedesinfekterat gods) förvaras rent, torrt och dammfritt i stängt utrymme. Renheten bevaras fram till dess att materialet används på vårdtagare, även under transport. Produkterna hanteras med desinfekterade händer. Skriftlig rutin finns för rengöring och desinfektion av:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flegångsinstrument (värmedesinfektion) exempelvis sax och pincett - transportväskor, förråd och olika former av närförråd exempelvis väska, korg och låda med lock. 	☐	☐

	Engångsprodukt markerad med återanvänds inte. Vårdhandboken Medicintekniska produkter med specificerad mikrobiell renhet , Renhetsgrader , Transport av produkter utanför vårdlokal .		
3.7	Spoldesinfektor finns och används korrekt för rengöring och desinfektion <i>På boende där urinflaskor, bäcken och bidésålar används finns det tillgång till en spoldesinfektor i ändamålsenlig lokal. Det finns skilda ytor för hantering av orent och rent gods. Rengöring och desinfektion sker efter varje användning. Personal har relevant kunskap om spoldesinfektorn.</i> Bygghälsa och vårdhygien (BoV) .	☐	☐
3.8	Diskdesinfektor finns och används korrekt för rengöring och desinfektion <i>Inom varje verksamhet där flergångsinstrument, inhalationsutrustning eller andningshjälpmedel används finns det tillgång till diskdesinfektor i ändamålsenliga lokaler. Det finns skilda ytor för hantering av orent och rent gods. Rengöring och desinfektion av flergångsmaterial sker efter varje användning. Personal har relevant kunskap om diskdesinfektorn.</i> Bygghälsa och vårdhygien (BoV) .	☐	☐
3.9	Kvalitetskontroller av spol- och diskdesinfektorer genomförs och dokumenteras <i>Utrustningen genomgår validering vid installation och därefter årligen förebyggande underhåll och upprepad processkontroll (UPQ) av behörig tekniker. Regelbundna rutinkontroller enligt tillverkarens anvisning utförs av enhetens personal. Kontroller dokumenteras och sparas i loggbok. Linjeförstärkning har ansvar för att kvalitetskontroller utförs.</i> Vårdhandboken Desinfektionsapparatur .	☐	☐
3.10	Bedömning av risk för smittspridning när vårdtagare eller närstående hanterar livsmedel har genomförts <i>Smittspridningsrisker i samband med livsmedelshantering (exempelvis deltagande i köksaktiviteter, bufféserving, kaffevagn, personer med bristande handhygien eller närstående som vill hjälpa till) har identifierats, dokumenterats och åtgärdats.</i> SKR Avdelningskök, äldreomsorg Offentlig säker mat .	☐	☐
3.11	Hänsyn tas till vårdhygieniska aspekter vid om- och nybyggnation samt vid inköp av möbler till gemensamhetsutrymmen <i>Särskilda krav på rengöring och desinfektion ställs på lokaler där vårdtagare vistas, även på möbler och inredning i dessa lokaler.</i> <ul style="list-style-type: none"> • Vid om- och nybyggnation eller förändring av vård- och omsorgslokaler tas tidig kontakt med vårdhygienisk enhet för delaktighet i planeringsarbetet. • Inredning och möbler i gemensamhetsutrymmen är avtorkningsbara och tål alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel. Tygklädda möbler kan tvättas i 60 grader. Bygghälsa och vårdhygien (BoV) , tillämpas vid om- och nybyggnation samt renovering av vård- och omsorgslokaler. <i>Problem som inte kan lösas lokalt lyfts i organisationen till exempel central upphandling av möbler.</i>	☐	☐
3.12	Riskbedömning genomförs vid förekomst av djur i vård och omsorg <i>Riskanalis, förebyggande åtgärder och fastställande av rutiner utifrån verksamhetens systematiska kvalitetsarbete har genomförts i de fall djur förekommer inom vård- och omsorg.</i> Djur i vården .	☐	☐
3.13	Rutin finns för legionellaförebyggande åtgärder <i>Rutin finns för att förebygga legionella som innefattar:</i> <ul style="list-style-type: none"> • spolrutiner på tappställen som inte används • duschslangarnas utformning och bytesrutiner • rutin för felanmälan vid misstanke om felaktig vattentemperatur eller lågt vattentryck. <i>Etablera samarbete med fastighetsansvarig i dessa frågor.</i> Bygghälsa och vårdhygien (BoV) , Vårdhandboken Legionella, förebyggande åtgärder , Folkhälsomyndigheten.	☐	☐

4	Lokala tillägg	Ja	Nej
4.1		☐	☐
4.2		☐	☐
4.3		☐	☐
4.4		☐	☐
Övriga kommentarer			